

10. ЦДАВО України, ф. 2208, оп. 2, спр. 243, 1 арк.
11. ЦДАВО України, ф. 2208, оп. 2, спр. 245, 4 арк.
12. ЦДАВО України, ф. 2208, оп. 2, спр. 259, 7 арк.
13. ЦДАВО України, ф. 2208, оп. 3, спр. 140, 26 арк.
14. ЦДАВО України, ф. 2208, оп. 3, спр. 170, 15 арк.
15. ЦДАВО України, ф. 2208, оп. 3, спр. 190, 8 арк.
16. ЦДАВО України, ф. 2208, оп. 4, спр. 5, 76 арк.
17. ЦДАВО України, ф. 3766, оп. 1, спр. 177, 13 арк.
18. ЦДАВО України, ф. 4465, оп. 1, спр. 1029, 93 арк.

Гуцалюк Інна. Проекты законодательных изменений правительства Украинской Народной Республики в сфере государственного управления в ходе подготовки и проведения повстанческой операции на Волыни (1920–1921 гг.). В статье охарактеризован ряд законопроектов и нормативно-правовых актов, которые были разработаны правительством УНР в изгнании; акцентируется внимание на тех, что легли в основу проведения повстанческой операции на Волыни конца 1921 г. и, как ее следствие – точечного восстановления украинской власти на ее территории. Замечено, что большинство из них касались сферы суда, судопроизводства, правоохранительного аппарата, сети тюрем и т. д. Проанализированы способы восстановления этих государственных учреждений в регионе, а также указаны пути отбора лиц на вакантные должности государственной службы. Выяснено, что повстанческий суд был ключевым в процессе судопроизводства. Доказано, что невозможность утверждения украинских национальных органов власти на Волыни обусловила такие факторы, как незначительное финансирование, немногочисленный количественный состав войск, неблагоприятные погодные условия и общая внешнеполитическая ситуация.

Ключевые слова: законопроект, нормативно-правовой акт, мировые суды, съезды мировых судей, окружные суды, повстанческих суд, Волынь.

Gutsaliuk Inna. The Project of Legislative Changes of the Ukrainian People's Republic Government in the Sphere of State Administration in the Course of Preparation and Conducting the Rebel Operation on the Territory of Volyn (1920–1921). A number of draft laws and normative legal acts developed by the Ukrainian People's Republic government in exile have been characterized in the article; those of them, that became the basis of conducting the rebel operation on the territory of Volyn at the end of 1921 and caused the pointed renewal of the Ukrainian power on its territory, have been emphasized. The fact that most of them touched the sphere of courts, legal proceedings, law-enforcement apparatus, the system of prisons and etc. has been noticed. The attempts to renew these state bodies in the region have been characterized; the ways of selecting people for the vacant positions in the public service have been pointed out. It has been found out that the rebel court was the key one in the process of legal proceedings. It has been proved that the impossibility of the Ukrainian government bodies' consolidation was caused by the numerous factors such as insignificant financing, not numerous army, adverse weather and the general foreign policy situation.

Key words: draft law, normative legal act, magistrate's court, magistrates' congress, district courts, rebel court, Volyn.

Стаття надійшла до редколегії
22.12.2014 р.

УДК 94(477.83/.86):241.83-05571

Ольга Маслій

Діяльність Згромадження сестер-мироносиць у 1914–1946 рр.

У статті досліджено передумови створення та історичний розвиток жіночого чернечого Згромадження сестер-мироносиць на території Галичини. Основну увагу приділено висвітленню діяльності спільноти мироносиць в умовах двох світових воєн. Описано процес ліквідації чернечого життя сестер-мироносиць із приходом радянської влади.

Ключові слова: згромадження, статут, монахиня, Станиславівська єпархія, чернецтво.

Постановка наукової проблеми та її значення. Монашество протягом століть було душею церковного й суспільного життя українського народу. Із перших століть прийняття християнства на українських землях виникають численні монастирі. Великою чернечою обителлю на території Київської Русі була Києво-Печерська лавра в XI ст. Упродовж свого існування чернецтво зробило вагомий внесок у розвиток літератури, науки та культури. У сучасній історичній науці окремі розвідки в контексті загальної історії чинів і згромаджень подає довідник «Монастирі Української Греко-Католицької Церкви» [14, с. 153].

Головні відомості про історичний розвиток Згромадження сестер-мироносиць дізнаємося з архівних матеріалів Центрального державного історичного архіву України у м. Львові й Державного архіву Івано-Франківської області. Основу джерельної бази дослідження становлять архівні матеріали Інституту історії церкви (Львів) та приватного архіву Згромадження сестер-мироносиць (Івано-Франківськ). Ці документи висвітлюють історичний розвиток спільноти мироносиць від часу заснування в 1914 р. до ліквідації та заборони діяльності цієї спільноти богопосвяченого життя в 1946 р.

Найяскравішими представниками українського монашества впродовж багатьох століть були монахи-василіяни, які належали до східної християнської традиції, основоположник якої – св. Василій Великий, єпископ Кесарії Кападокійської в IV ст. На «Правилах» св. Василя засноване й розвивалося життя монахів Києво-Печерського монастиря, а згодом і все чернецтво українських земель. У 1882 р. відбулася реформа Чину святого Василя Великого (далі – ЧСВВ), наслідки якої важливі як для церкви, так і для народу. Завдяки Добромилській реформі з Василіяньського чину вийшла низка оборонців, захисників Церкви, а коли прийшла потреба – мучеників за справу з'єднання із Вселенською церквою. Відновлено видавничу й наукову діяльність василіан, що внесло новий дух в Українську греко-католицьку церкву (далі – УГКЦ), відновило та поживило релігійне життя вірних [17, с. 88].

Чіткої організації й нових форм Церква досягла завдяки створенню низки інших монаших згромаджень, біля витоків яких стояли реформовані василіяни. Першим жіночим згромадженням, що розпочало активну діяльність у 1892 р., були сестри служебниці Непорочної Діви Марії [14, с. 119]. У 1898 р. о. К. Селецький заснував ще одне жіноче згромадження сестер св. Йосифа Обручника Пречистої Діви Марії [14, с. 124].

Мета статті – проаналізувати діяльність Згромадження сестер-мироносиць у 1914 – 1946 рр. Численні монаші згромадження, що виникли на початку ХХ ст., мали свою довгу історію. Спочатку особи, котрі бажали служити потребам тодішнього суспільного життя, об'єднувалися в товариства з добродійною діяльністю. Пізніше, щоб якось чіткіше впорядкувати своє особисте духовне життя, працю для свого народу, товариства, трансформувалися в монаші згромадження з більш чіткою регламентацією життя, указанного Статутом. Так виникло Згромадження сестер пресвятої родини [14, с. 112–114].

В умовах активізації монашого життя бере свій початок Згромадження сестер-мироносиць. Його засновник – о. Юліян Іван Дацій ЧСВВ, виходець із числа перших реформованих василіан [16, с. 31]. Спочатку воно називалося Товариством мироносиць, заснованим у 1910 р. о. Ю. Дацієм у Кристинополі (у 1951 р. місто перейменовано на Червоноград) Сокальського повіту на Львівщині. Статут Товариства мироносиць затверджено 6 квітня 1910 р. у Львові. У ньому, зокрема, наголошувалося, що метою товариства є:

а) «приймати до свого захисту найубогіших бездомних старців і власними коштами утримувати їх до смерті, надаючи їм помешкання, харч, тепло, обслуговування, старанно опікуючись при хворобі, а по смерті – гідно поховати;

б) опікуватись убогими, круглими сиротами, дівчатами до чотирнадцяти років, цілковито утримувати їх, виховувати по-християнськи і навчати». Засобами для реалізації поставлених завдань були «членські внески, записи, даровини, милостині» [19, с. 2].

Члени цього товариства, як сказано в Статуті, складалися з двох категорій. Одні мироносиці повинні безпосередньо трудитись у притулках для старців і сиріт. Вони носили спеціальний одяг однакового кольору та покрою й називалися «сестрами-мироносицями». Друга частина мироносиць, як миряни, щорічно вносили пожертви на користь товариства [19, с. 3].

Серед осіб, котрі належали до Товариства мироносиць, було 16 дівчат, які хотіли вступити до якогось чернечого жіночого згромадження. Саме з їх середовища вийшла пропозиція створити нову чернечу спільноту. Сестри мироносиці про перші часи існування згромадження записали в своїй рукописній книзі «Історія Згромадження Сестер Мироносиць з 1914 – 1939 рр.», що зберігається в

монастирі: «Кандидатки до нового згромадження були готові віддати свої посагові гроші, і за них збудували два будинки: один – для вбогих, а другий – для монастиря. Так з любові до Господа Бога вони були готові обслуговувати і доглядати всіх потребуючих, яких дасть їм товариство під опіку». Такою була пропозиція осіб, котрв бажали вступити до майбутнього нового згромадження під назвою «Згромадження сестер-мироносиць для утримання й обслуговування убогих і сиріт» [6, с. 1].

Ще з весни 1912 р. о. Ю. Дацій почав шукати в Кристинополі будинок, який би послужив за монашу обитель нового згромадження. У кінці року закуплено поле в Натана Вайпберга за 840 австрійських корон на околиці Кристинополя (хутір Ключів). Це задокументовано 30 грудня 1912 р. в сокальському суді під № 4078. Однак куплена земельна ділянка ще рік лежала пустою через брак грошей для початку будівництва [8, с. 4]. І лише в середині 1913 р. товариство отримало план майбутнього монастиря й розпочало будівництво [6, с. 2]. План другого будинку для вбогих узгоджено 5 листопада цього ж року. На червень 1914 р. два будинки Товариства мироносиць уже були придатні для проживання. Спільнота перших мироносиць розпочала своє подвижницьке життя 30 червня 1914 р., коли в новозбудованому домі в Ключові, на околиці Кристинополя, замешкали дівчата, які згодом стали першими монахинями нового згромадження.

Однак за місяць після створення Згромадження сестер-мироносиць розпочалася Перша світова війна, що стала на перешкоді його розвитку. Основним полем воєнного конфлікту стали підвладні Австро-Угорщині західноукраїнські землі, де першими наступ розгорнули російські війська Південно-Західного фронту, які протягом серпня-вересня 1914 р. зайняли Східну Галичину та Північну Буковину [11, с. 105].

Навіть за такої несприятливої зовнішньополітичної ситуації розвиток спільноти сестер-мироносиць продовжувався. Отець-засновник 12 вересня 1914 р. здійснив освячення монастирської каплиці, а з 15 вересня там почали служити Святу Літургію. Водночас о. Ю. Дацій вів навчання для сестер через щоденні духовні або катехизмові науки [8, с. 14].

Згромадження сестер-мироносиць створено з метою опікуватися знедоленими людьми. Із перших днів сестри розпочали свою працю в притулку. Через своє скрутне матеріальне становище спільнота не могла утримати багатьох потребуючих, на початку обмежилася лише трьома особами: Михайло Рибак, Олена Дуда та Йосиф Сироїд (однорічний сирота). Через кілька тижнів після заснування прийнято під опіку ще 70-літнього старця Семенова Гавалка [6, с. 6].

Як і кожна монаша спільнота, Згромадження сестер-мироносиць, потребувало чіткого окреслення свого щоденного життя через приписи монашого Статуту (в оригіналі отець-засновник збірник чернечих правил назвав Уставом). Першу редакцію Статуту написав для сестер о. Ю. Дацій 1914 р. [4, с. 16].

Спільнота мироносиць із радістю сприйняла звістку про закінчення Першої світової війни восени 1918 р. Однак кінець кривавого світового конфлікту не приніс у Галичині очікуваного спокою, бо практично відразу почалася польсько-українська війна. Поляки захопили Кристинопіль 28 січня 1919 р., коли, як писали сестри в книзі «Історія Згромадження Сестер Мироносиць з 1914–1939 рр.», «упали до міста як би розбишаки, прийшли до монастиря оо. Василян, де жорстоко повелися з отцями, сильно побили і відійшли. Прийшли і до сестер о шостій годині ввечері, було їх дев'ять. Але ніякої шкоди сестрам не зробили, тільки повечеряли, пересиділи до ранку і о четвертій годині вибралися до Белза» [6, с. 49].

Після падіння ЗУНР у липні 1919 р. вся територія Східної Галичини була окупована польською армією. Влітку 1920 р. суспільно-політична ситуація в Галичині ускладнилася внаслідок радянсько-польської війни, коли Червона армія захопила 16 галицьких повітів, а з вересня цього ж року в Галичині знову встановлена польська окупаційна влада. Від цього часу вся територія Галичини перебувала в складі відновленої Речі Посполитої, що закріплено на основі Ризького мирного договору між Польщею й радянською Росією 18 березня 1921 р. [11, с. 156].

У квітні 1920 р. на основі рішення капітули (зібрання монахів, які під проводом голови капітули обговорюють і вирішують справи монашої спільноти в межах своєї компетенції) оо. Василян сестри-мироносиці були змушені переїхати на нове місце проживання до Підгорецького монастиря. Підгірці, що належать тепер до Бродівського району Львівської області, відомі своїми давніми спорудами – Підгорецьким монастирем, Підгорецьким замком, археологічним комплексом літописного міста Пліснеськ [20, с. 5]. Це село відіграло також важливу роль в історії згромадження мироносиць. Саме тут чернеча спільнота продовжувала своє подвижницьке життя аж до 1932 р.

На 8 липня 1920 р. заплановано виїзд сестер із Кристинополя, але через події радянсько-польської війни, що охопила й Галичину, виїхати вдалося лише 25 липня. До Підгорецького монастиря разом з о. Ю. Дацієм переїхало 12 сестер. Інші прибули до Підгірців у жовтні цього ж року [6, с. 67]. Умови життя в Підгорецькому монастирі були гірші від монастиря, що в Кристинополі: не було ані каплиці, ані окремої трапезної. Робітня служила і за каплицю, і за келію. З актів канонічної візитації довідуємося, що монастир займав три відокремлені будинки [1, арк. 3]. Сестри жили в монастирській дзвіниці, де було сиро й вогко [6, с. 5].

Рубіжним для спільноти мироносиць став 1925 р., коли митрополит А. Шептицький затвердив Статут, визнавши Згромадження сестер-мироносиць складовою частиною УГКЦ. Із щоденника отця-засновника дізнаємося, що перед визнанням згромадження митрополит Андрей 25 лютого 1925 р. доручив о. Діонісію Ткачуку ЧСВВ «провести одноразову візитацію з усіх домів сестер-мироносиць,... щоби початкує згромадження могло через апробату церковної влади стати законним згромадженням» [8, с. 21]. Канонічну візитацію здійснював не о. Д. Ткачук, а о. Анастасій Калиш ЧСВВ, як про це свідчить звіт візитації [1, арк. 1].

У 1928 р. долею молодого згромадження зацікавився станіславівський єпископ Г. Хомишин. 6 березня 1928 р. о. Ю. Дацій особисто відвідав єпископа Г. Хомишина у Станиславові (у 1962 р. місто перейменовано на Івано-Франківськ). У квітні 1928 р. єпископ написав до сестер листа, у якому обіцяв, що купить для них помешкання у своїй єпархії. 30 червня цього ж року єпископ Г. Хомишин особисто відвідував сестер мироносиць у Підгірцях [16, с. 31].

Із цього часу розпочалася тісна співпраця Згромадження мироносиць із єпископом Г. Хомишином. Уже з 1928 р. отець-засновник часто їздить до Станіславівської єпархії, щоб знайти та купити для сестер будинок на постійне проживання, де вони могли б виконувати свою місію. Після тривалих роздумів у квітні 1929 р. вирішено, що згромадження мироносиць перенесе свій осідок до невеликого містечка Богородчани біля Станіславова. Восени цього року туди мало переїхати 25 сестер.

Дозвіл на переїзд сестер мироносиць із Львівської Архієпархії до Станіславівської прислав єпископ Г. Хомишин 1 вересня 1928 р. У листі, зокрема, зазначалося: «Митрополичий ординаріат із дня 8 червня 1928 р. числом № 5224 дозволяє переселитися Згромадженню Сестер Мироносиць до Станіславівської Єпархії» [6, с. 175].

Перші сестри-мироносиці до Богородчан приїхали 23 грудня 1929 р. – с. Венямина Бойко та с. Павлина Шипот, а 30 грудня цього ж року переїхало ще шість сестер [6, с. 197]. Замешкали черниці в невеличкому «шляхетському» будинку, який збудовано у XVIII ст. (нині – вулиці М. Грушевського, 15), що мав тимчасово служити за монастир, бо в майбутньому єпископ Г. Хомишин планував побудувати для сестер цілий монастирський комплекс [10, с. 82].

Із Богослужбової книги довідуємося, що першу Святу літургію відслужив у монастирській каплиці 10 лютого 1930 р. о. К. Білінські [5, с. 2]. На відміну від попереднього, черговий переїзд на нове місце проживання тягнувся більш тривалий час. У Богородчанах єпископ Г. Хомишин розпочав будівництво церкви, побудова монастиря відійшла на другий план. Лише на 1933 р. будівництво двоповерхового монастиря завершено [10, с. 71]. У 1933 р. усі члени згромадження змогли переїхати з Підгірців на постійне місце проживання до Богородчан [16, с. 32]. Першою настоятелькою нового осідку призначено с. В. Бойко, але невдовзі сестра важко захворіла, але з лютого 1932 р. це служіння тимчасово почала виконувати с. Йоанна Кузьмів. 16 квітня цього ж року настоятелькою призначено с. Ісидору Сироїд [6, с. 249–255].

На 1935 р. у новозбудованому монастирі проживали 64 сестри та 15 самотніх людей, якими вони опікувалися. Жили із власної праці: мали 50 га поля, чимале господарство [14, с. 153]. На новому місці матеріальне становище було дуже важким. Сестри бажали працювати для бідних людей, але часто не могли забезпечити навіть власних потреб. Земля, яку мали монахині для обробки, не була в користуванні довгий час, упродовж багатьох років залишалася неродючою. У своїй «Історії Згромадження Сестер Мироносиць 1914–1939 рр.» сестри так записали про свої проблеми: «Сього року (1934 р.) думали прийняти більше бідних до приюта, але не знали, що ту таке поле нездале... Годі щоби для сестер вистарчало хліба. Через довгий час сестри тепер дістають на день по кавалочку чорного хліба» [6, с. 274].

У травні 1938 р. змінено настоятельку згромадження. Очолила спільноту с. Аполонія Білаш, на долю якої випало бути настоятелькою у важкі часи воєнного лихоліття [6, с. 275]. На той час, як

довідуємося із «Шематизму Всего клира Греко-Католицької єпархії Станиславівської 1938 р.», згромадження мирноносиць нараховувало 59 членів [21, с. 189].

За місяць до початку Другої світової війни, 4 серпня 1939 р., спільнота мирноносиць відсвяткувала свій 25-літній ювілей. На свято приїхав засновник згромадження о. Ю. Дацій, був присутній також єпископ Г. Хомишин та о. С. Лукач [5, с. 41]. Це був, мабуть, останній раз, коли о. Юліян, незважаючи на свій похилий вік, відвідав спільноту мирноносиць. Від цього часу не збереглося відомостей про те, щоб о. Ю. Дацій приїздив до сестер у Богородчани.

У вересні 1939 р. з початком Другої світової війни Польща як самостійна держава перестала існувати, до Богородчан вступили радянські війська. Про ці часи так записали сестри у своїй «Історії Згромадження Сестер Мирноносиць 1914–1939 рр.»: «У вересні почалася війна поляків з німцями. 19 вересня в Богородчани вже приїхало російське військо, що його називали большевиками» [6, с. 276].

До діяльності УГКЦ радянська влада під час першої окупації до початку німецько-радянської війни в червні 1941 р. особисто не втручалася. Обмеження полягали лише в тому, що в школах заборонено релігію, а церковні та монастирські землі на основі рішення Народних зборів 26 – 28 жовтня 1939 р. конфісковувалися [15, с. 331]. Саме через позбавлення їх права власності на землю сестри, позбавлені засобів на прожиття, залишили монастирську обитель. У середині жовтня 1939 р. черниці розійшлися: хто до своїх родин, хто до чужих людей. Сестра Ірина Шийка пам'ятала настанови настоятельки під час першого вигнання 1939 р.: «Тепер, діти, ми всі поставлені на дорозі... Сестри, вважайте, нікому не вірте – ніхто вас не здурить. Розходімся, куди котра може» [3, с. 8].

Декілька сестер залишилися жити у с. Ляхівці (сучасне с. Підгір'я Богородчанського району), недалеко від Богородчан. Тому відразу, коли Червона армія почала відступати після початку німецько-радянської війни влітку 1941 р., монахині, котрі жили в с. Ляхівці, повернулися до свого монастиря. Невдовзі до монастиря повернулись інші сестри. У книзі богослужень записано, що перша Свята літургія відслужена в монастирській каплиці після повернення черниць 8 грудня 1941 р. Служителем був о. Зиновій Кіселевський [5, с. 42].

Повернувшись до монастиря, сестри застали дуже зруйнованими свої монастирські будівлі [3, с. 8]. На ремонт потрібні були кошти, тому монахині змушені були шукати собі оплачувану працю. Якраз в цей час до настоятельки звернувся лікар із Городенки, який потребував для праці в лікарні черниць. Поїхали туди 10 лютого 1943 р. сестри Євгенія Квасниця, Тереса Садловецька, Зиновія Ковальчук, Ірина Шийка [3, с. 9]. Так невелике містечко Городенка стало новим осідком сестер мирноносиць.

Ситуація на фронті цілковито змінилася влітку 1944 р., коли німецькі війська почали відступати з Галичини. 28 липня 1944 р. Червона армія увійшла в Богородчани. Сестри не залишали свого монастиря, як раніше, але були змушені частину своєї монастирської будівлі надати для потреб радянського війська. На початку таке користування частиною монастиря не приносило прикрас для спільноти, як свідчать спогади, сестри не могли тільки зрозуміти, чому так часто біля їхнього монастиря включають дві машини, які видають жахливі звуки. Сестра Ігнатія Васько пригадувала, що одного разу, коли вона вранці пішла на господарку, то почула стогін вмираючого чоловіка та побачила на другому поверсі шибеницю для вішання людей. «Я розказала настоятельці, бо зрозуміла, що то радянські військові наших людей мучать», – згадувала с. Ігнатія. Тоді сестри зрозуміли, чому такий гуркіт біля їхнього монастиря [7, с. 5]. Залишатися в такому будинку, де мордували та вбивали людей, монахині більше не могли. Сестра-настоятелька Януарія попросила в тодішньої влади, щоб сестрам надали інший будинок для проживання. Прохання було прийняте й згромадження отримало два невеликі будинки у с. Ляхівці, дехто із сестер залишився в Богородчанах [7, с. 5].

Після визволення Галичини від німецько-фашистських військ розпочався процес щодо ліквідації УГКЦ. Майже відразу після повернення радянських військ у Західну Україну Народний комісаріат внутрішніх справ (далі – НКВС) ретельно почав збирати тенденційну інформацію про «співпрацю з фашистами» й «антирадянську діяльність» ієрархії та духовенства [12, с. 64]. Відкритий наступ проти церкви почався з публікації статті Ярослава Галана, радянського письменника, у газеті «Вільна Україна» «З Хрестом чи з мечем» 6 квітня 1945 р. Сигналом до початку репресій проти УГКЦ стала ніч на 12 квітня 1945 р., коли заарештовано митрополита Йосифа Сліпого, єпископів Микиту Будку, Миколая Чарнецького, Григорія Хомишина та Івана Лятишевського [18, с. 21]. Отже, вірні були позбавлені своєї ієрархії. Наступний крок у ліквідації УГКЦ – поява заяви-звернення «ініціативної

групи» 28 травня 1945 р. до уніатського духовенства та до уряду УРСР про перехід на православ'я. Останнім штрихом цілого процесу знищення УГКЦ став «псевдособор» 8–10 березня 1946 р.

Спільнота мирносолиць ще перед цілковитим знищенням Церкви змушена шукати собі місце для подальшої діяльності. У 1944 р. сестри залишили свій монастир у Богородчанах, бо радянська влада зайняла монастир для війська, а господарські споруди – для машинно-тракторних станцій, та розійшлися: хто до своїх рідних, хто знайшов роботу в Станіславові, а хто залишився в Богородчанах або ж у с. Ляхівці, Богородчанського району [2, арк. 5]. 22 січня 1945 р. уповноважений Ради в справах релігійних культів при Раді народних комісарів (далі – РНК) СРСР по Станіславській області вимагав від єпископа Г. Хомишина подати інформацію про кількість монастирів, монахів і монахинь на території Станіславівської області. У листі «До Уповноваженого Ради по справах релігійних культів при РНК СРСР» під № 183 від 13 лютого 1945 р. про сестер-мирносолиць єпископський ординаріат писав: «Матірний монастир Згромадження Сестер Мирносолиць знаходиться в Богородчанах, до якого належить 50 гектарів землі. Монахині самі се поле обробляли за мирних часів. Завданням цих сестер є обходити хорих і провадити приют для старців. В монастирі було 70 сестер» [2, арк. 5].

Широкомасштабна акція з ліквідації греко-католицьких монастирів на теренах Станіславівської області почалася після того, як облвиконком затвердив наприкінці березня 1946 р. «План-проект переселення і злиття монастирів і монахів греко-католицької церкви в Станіславівській області» [9, с. 61]. Згідно з планом, на першому етапі передбачалося всіх монахів і монахинь переселити до більших монастирів, на другому – повністю закрити монастирі області, які не бажали переходити на православ'я [13, с. 467].

Однак заходи радянської влади практично не стосувалися спільноти мирносолиць, тому що сестри ще перед ліквідацією монастирів залишили свій матірний дім у Богородчанах і розійшлися. Так, на 1 квітня 1946 р. уповноважений Ради в справах релігійних культів при РНК СРСР по Станіславській області, коли подавав інформацію про стан монастирів, вже навіть не згадав про згромадження сестер-мирносолиць [2, арк. 7]. Сестри-мирносолиці були змушені скинути свою чернечу одіж і замінити її на світське вбрання, провадити своє монаше життя нелегально.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Після реформи василіянського чину в Галичині виникають нові чоловічі й жіночі монаші спільноти, які з цілковитою посвятою почали працювати для добра своєї Церкви та народу. Одним із таких новостворених монаших згромаджень, що бере початок із 1914 р., стало Згромадження сестер-мирносолиць, засноване в Кристинополі на Львівщині. Засновником цієї спільноти став о. Ю. Дацій ЧСВВ. Період від 1914 по 1946 рр. можна охарактеризувати як час установлення та розвитку спільноти мирносолиць. Так, у 1914 р. формування чернечого згромадження розпочалося з 16 членів, на 1920 р. спільнота мирносолиць нараховувала вже 30 сестер, на 1935 р. – 65 сестер, а в 1944 р. до згромадження мирносолиць належало 70 монахинь.

Спостерігалася чітка духовна формація черниць, яку здійснював спочатку о. Ю. Дацій, згодом – єпископ Г. Хомишин та інші священники через молитву, часті науки й повчання. Центральне місце в діяльності спільноти займало служіння для найбільш потребуючих і немічних людей, місійна діяльність сестер мирносолиць поширилася поза стінами монастиря в ролі працівників медичних закладів. Не чекаючи заборони УГКЦ у березні 1946 р., сестри-мирносолиці були змушені залишити монастир. Єпископа Г. Хомишина заарештовано ще у квітні 1945 р., а в 1947 р. біля Добромиля в с. Тарнава на Львівщині відійшов із життя засновник згромадження о. Ю. Дацій. Однак з ліквідацією УГКЦ спільнота мирносолиць не припинила свого існування, розпочала свою активну підпільну діяльність, але це питання виходить за межі пропонованого дослідження.

Джерела та література

1. Центральний державний історичний архів України у м. Львові, ф. 684 Протоігуменат монастирів Чину св. Василя Великого, оп. 1, спр. 3312. Звіт з канонічного поміщення дому СС. Мирносолиць в Підгірцях в часі від 5. III до 14. III.1925 – відбутого на підставі Преосвященого Митрополичого Ординаріату з 26. II. 1925 р., арк. 5.
2. Державний архів Івано-Франківської області, ф. Р-388 Уповноважений Ради в справах релігійних культів при РМ СРСР по Івано-Франківській області, 1944–1989 рр., оп. 2, спр. 31 Сведения и

- переписка о монастирях, ведомости о монахах и монашкам греко и римо-католической церкви по Станиславской области, арк. 66
3. Архів Інституту історії церкви Українського католицького університету (далі – АІЦ).
 4. Інтерв'ю з с. Іриною (Теклею Шийкою), ЗСМ, від 27.06.2000, Івано-Франківська обл., м. Городенка. Інтерв'юер: Н. Павликівська // АІЦ, П-1-1-327. – С. 8.
 5. Інтерв'ю з с. Любомирою (Марією Градюк) ЗСМ, від 11.01.1994, м. Івано-Франківськ. Інтерв'юер: Н. Павликівська // Архів інституту історії Церкви (далі – АІЦ), П-1-1-356. – С. 16.
 6. Архів Згромадження Сестер Мироносиць (далі – АЗСМ),
 7. Богослуження, які відправлялися в каплиці СС. Мироносиць в Богородчанах, 1929. – 43 с.
 8. АЗСМ. Історія Згромадження Сестер Мироносиць 1914–1939 рр. – 278 с.
 9. АЗСМ. Спогади с. Ігнатії Васько, 2001, м. Івано-Франківськ. Інтерв'ю: с. Антонія Драй, ЗСМ. – 9 с.
 10. АЗСМ. Щоденник отця Юліяна Івана Дачія (1912–1930 рр.). – 328 с.
 11. Андрухів І. Галицька Голгофа / Ігор Андрухів. – Івано-Франківськ, 1997. – 84 с.
 12. Бабій В. Місто Богородиці / Василь Бабій. – Івано-Франківськ, 2002. – 187 с.
 13. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX –XX ст. / Ярослав Грицак. – К.: Генеза, 2000. – 260 с.
 14. Доброер О. Католицька Церква в Україні / Олександр Доброер. – К.: Кайрос, 2001. – 216 с.
 15. Ліквідація УГКЦ 1939 – 1946: док. рад. органів держ. безпеки. – Т. II: Сергійчук М. І. – К., 2006. – 804 с.
 16. Монастирі Української Греко-Католицької Церкви. – Львів: Свідчачо, 2006. – 153 с.
 17. Новітня історія України (1900–2000): підручник / [А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. М. Литвин та ін.]. – К.: Вища шк., 2002. – 719 с.
 18. Репела І. До історії Згр. СС. Мироносиць / Іван Репела // Світло. – 1991. – С. 31–34.
 19. Сабат Н. Греко-католицькі священники – носії національної ідеї. Християнство в Україні на межі третього тисячоліття / Нестор Сабат. Івано-Франківськ, 2002. – 91 с.
 20. Сергійчук В. Нескорена Церква. Подвижництво греко-католиків України в боротьбі за віру і державу / Володимир Сергійчук. – К., 2001. – 492 с.
 21. Статут Товариства «Мироносиці» під покровом св. Марії Магдалини в Кристинополи. – Жовква, 1920. – 7 с.
 22. Чобіт Д. Підгірці. Історико-архітектурна перлина України / Дмитро Чобіт. – Броди, 1998. – 63 с.
 23. Шематизм Всего клира Греко-Католицької єпархії Станіславської, 1938 року. Річник XXXVI. – Станіславів, 1939. – 216 с.

Маслій Ольга. Деятельность ордена сестер-мироносиц в 1914–1946 гг. В статье исследуются предпосылки создания и историческое развитие женского монашеского Ордена сестер-мироносиц на территории Галичины. Раскрыт процесс формирования монашеской общины от Общества мироносиц в 1910 г. в Орден сестер-мироносиц 1925 г. Основное внимание уделено освещению деятельности монахинь в условиях двух мировых войн и влияние военных конфликтов на жизнь сестёр. Проанализирован вклад в развитие монашеской конгрегации митрополита А. Шептицкого, епископа Г. Хомишина и отцов Ордена святого Василия Великого. Описывается процесс закрытия монастырей УГКЦ с приходом советской власти и на примере сестер-мироносиц раскрываются причины перехода монашеских общин к нелегальному существованию.

Ключевые слова: Орден, устав, монахиня, Станиславская епархия, монашество.

Masliy Olga. The Activity of the Sisters Myrrhbearers Community in 1914–1946. The article is devoted to the preconditions of the foundation and historical development of the woman monastic Community of the Sisters Myrrhbearers. The process of the formation of the monastic community from the Myrrhbearers Society in 1910 to the Sisters Myrrhbearers Community as a part of the is analyzed. The main attention is paid to the activity of the nuns under the two world war conditions and to the influence of the war conflicts on the nuns' life. The contribution of Metropolitan Bishop Sheptytsky, Bishop Khomyshyn and the fathers of the Order of Saint Basil the Great to the development of the monastic community is studied. The author describes the process of closing the monasteries of the UGCC under the influence of the soviet authority and explains the reasons why the monastic communities functioned illegally.

Key words: Community, statute, nun, Stanislavska Eparchy, monasticism.

Стаття надійшла до редколегії
12.12.2014 р.